

АДМИНИСТРАТИВНОЕ ПРАВО И ПРОЦЕСС

УДК 342.7

ІСТОРИКО-ПРАВОВА ПЕРІОДИЗАЦІЯ РОЗВИТКУ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРАВІ

Олександр БЕРНАЗІУК,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри історії та теорії держави і права
Європейського університету

АНОТАЦІЯ

Стаття присвячена дослідженню історико-правових умов виникнення та розвитку цифрових технологій у праві. Проведено аналіз хронології прийняття законодавчих актів та концептуальних документів у сфері запровадження цифрових технологій у право; визначено межі етапів історико-правового становлення відповідних технологій; охарактеризовані особливості кожного з етапів розвитку цифрових технологій у праві, та визначені перспективи їх подальшої інтеграції в публічне управління та інші види юридичної діяльності. На підставі проведеного науково-правового аналізу та дослідження різних етапів розвитку цифрових технологій в право автором розроблено історико-правову періодизацію.

Ключові слова: цифрові технології, право, історико-правовий розвиток.

HISTORICAL AND LEGAL PERIODIZATION OF THE DEVELOPMENT OF DIGITAL TECHNOLOGIES IN THE LAW

Oleksandr BERNAZIUK,
Candidate of Legal Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of History and Theory of State and Law
of European University

SUMMARY

The article is devoted to the study of historical and legal conditions for the emergence and development of digital technologies in law. The analysis of the chronology of the adoption of legislative acts and conceptual documents in the field of introduction of digital technologies into law; the boundaries of stages of historical and legal formation of the corresponding technologies are determined; characterized the peculiarities of each stage in the development of digital technologies in law and defined the prospects for their further integration into public administration and other types of legal activity. On the basis of the conducted scientific-legal analysis and research of various stages of development of digital technologies in the author's author's historical and legal periodization.

Key words: digital technologies, law, historical and legal development.

Постановка проблеми. Процес формування цифрових технологій у праві пройшов декілька історичних етапів. Причому основні тенденції та напрями розвитку цифрових технологій в юридичній діяльності в Україні завжди перебували в безпосередньому зв'язку з відповідними світовими процесами. Тому деякі закономірності подальшого становлення цифрових технологій у право можна передбачити після проведення історико-правового аналізу в цій сфері, чому і присвячено дану статтю.

Актуальність теми дослідження підтверджується тим, що наразі в Україні триває активний процес інформатизації суспільства, що передбачає запровадження інформаційно-телекомунікаційних технологій у різні сфери юридичної діяльності. Тому розробка історико-правової періодизації цього процесу є актуальним напрямом дослідження сучасної науки адміністративного права.

Стан дослідження. Окремі аспекти розвитку інформаційних технологій у публічному управлінні та деяких інших сферах юридичної діяльності досліджували такі науковці, як: С.О. Бойчун, А.М. Митко, С.Г. Соловйов, П.В. Куфтрєв, В.В. Недбай, О.В. Павлишин, О.М. Селєннова, О.В. Синєокий та ін. Проте комплексних наукових робіт, в яких обґрунтовується історико-правова періоди-

зація розвитку цифрових технологій у праві, в Україні не достатньо.

Мета статті. Метою даного дослідження є визначення історико-правових засад виникнення та розвитку цифрових технологій у прав, розробка періодизації такого розвитку та виявлення характерних особливостей кожного етапу. Для досягнення поставленої мети необхідно виконати такі завдання: 1) провести аналіз хронології прийняття законодавчих актів та концептуальних документів у сфері запровадження цифрових технологій у право; 2) визначити межі етапів історико-правового становлення відповідних технологій; 3) охарактеризувати особливості кожного з етапів розвитку цифрових технологій у праві та визначити перспективи їх подальшої інтеграції у публічне управління та інші види юридичної діяльності.

Викладення основного матеріалу. В Україні наразі триває процес розвитку інформаційного суспільства, якому передували певні історичні події. Так, перший етап запровадження цифрових технологій у публічне управління пов'язаний із прийняттям законів України «Про Національну програму інформатизації» [1] та «Про Концепцію Національної програми інформатизації» [2]. Завданням законодавства про Національну програму інформатизації

визначено створення правових, організаційних, науково-технічних, економічних, фінансових, методичних та гуманітарних засад регулювання процесу формування та виконання цієї Програми та окремих її завдань (проектів).

Через декілька місяців після прийняття Закону України «Про Національну програму інформатизації» було розпочато адміністративну реформу на основі Концепції адміністративної реформи в Україні, затвердженої Указом Президента України № 810/98 від 22 липня 1998 р.

Характерно, що адміністративна реформа мала здійснюватися в кількох напрямках, одним з яких визначалося наукове та інформаційне забезпечення системи державного управління, формування механізмів наукового та інформаційного моніторингу її функціонування [3].

Конкретні строки реалізації завдань, закріплених у даній Концепції, не визначались, однак на практиці процес їх виконання затягнувся на досить тривалий період. Для цього було прийнято ряд важливих законів, а також концептуальних документів.

Зокрема, у квітні 1999 р. набув чинності Закон України «Про обов'язковий примірник документів» [4], який визначив загальні принципи державної політики у сфері поповнення національного інформаційного фонду України обов'язковим примірником документів.

У 2000 р. розпочався процес запровадження інформаційної мережі Інтернет. В Указі Президента України «Про заходи щодо розвитку національної складової глобальної інформаційної мережі Інтернет та забезпечення широкого доступу до цієї мережі в Україні» [5] до пріоритетних напрямів державної інформаційної політики було віднесено: розвиток національної складової частини глобальної інформаційної мережі Інтернет, забезпечення широкого доступу до цієї мережі громадян та юридичних осіб усіх форм власності в Україні, належне представлення в ній національних інформаційних ресурсів.

Пізніше, в 2001 р. розпочав роботу Веб-сайт Верховної Ради України, який відповідно до Положення про Веб-сайт Верховної Ради України в глобальній інформаційній мережі Інтернет, затвердженого Розпорядженням Голови Верховної Ради України від 24 травня 2001 р. № 462 [6] (втрачено чинність в травні 2015 р. [7]) визнавався офіційним джерелом інформації Верховної Ради України.

Отже, на першому (початковому) етапі, який тривав з 1998 р. до 2003 р., було закладено правові, організаційно-технічні та деякі інституційні основи для впровадження цифрових технологій у право. Основною метою даного етапу стало становлення інформаційної незалежності та забезпечення інформаційної безпеки, як невід'ємної складової національної безпеки України.

Початок наступного етапу запровадження цифрових технологій у право розпочався в 2003 р. та був пов'язаний із прийняттям Постанови Кабінету Міністрів України «Про заходи щодо створення електронної інформаційної системи «Електронний Уряд» від 24 лютого 2003 р. № 208 [8], якою передбачалося створення Єдиного веб-порталу органів виконавчої влади, яка мала стати центральною частиною електронної інформаційної системи «Електронний Уряд» та була призначена для інтеграції веб-сайтів, електронних інформаційних систем та ресурсів органів виконавчої влади і надання інформаційних та інших послуг із використанням мережі Інтернет.

Таким чином, перехід на новий етап розвитку цифрових технологій у праві був обумовлений розробленням нової стратегії впровадження цифрових технологій у публічне управління. Зокрема, на зміну дещо розрізненним діям влади, в яких був відсутній єдиний та цілісний підхід, прийшло усвідомлення щодо необхідності розроблення інтегрованої концепції інформатизації сфери публічного управління.

Одним із перших заходів, спрямованих на запровадження електронної інформаційної системи «Електронний Уряд», було визначення видів адміністративних послуг, які могли надаватися з її використанням [9]. До системи таких послуг були віднесені: соціальний захист, правова допомога громадянам, включаючи судочинство та нотаріат тощо.

У травні 2003 р. було розроблено Концепцію формування системи національних електронних інформаційних ресурсів [10], в якій зазначалось, що ефективне державне управління національними ресурсами є важливою умовою забезпечення інформаційної безпеки держави та реалізації державної політики у сфері інформатизації. Крім того, формування системи національних ресурсів було визначено одним із основних завдань Національної програми інформатизації.

У цей же період приймається ряд важливих законів: «Про електронні документи та електронний документообіг» [11], «Про електронний цифровий підпис» [12]. Прийняття цих законів дозволило визначити правовий статус електронного документа, упорядкувати процес електронного документообігу в органах публічного управління.

Формування інформаційної інфраструктури в Україні розпочалося зі створення перших державних електронних реєстрів. Зокрема, у 2004 р. утворено електронний реєстр речових прав на нерухоме майно та їх обмежень [13]; у 2006 р. – електронний реєстр судових рішень [14], у 2007 р. – електронний реєстр виборців [15] тощо.

Як можна побачити, процес створення електронних державних реєстрів затягнувся на декількох років – його не можна вважати завершеним і на сьогодні. Така ситуація частково пояснюється наступним: по-перше, для створення та забезпечення належного функціонування відповідних реєстрів необхідні були відповідні організаційно-технічні умови; по-друге, потрібне було відповідне правове та інституційне забезпечення. Крім того, поява нових електронних реєстрів зумовлюється постійним суспільним розвитком, що генерує необхідність виникнення нових видів суспільних правовідносин.

У 2007 р. Законом України було затверджено основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 рр. [16], на виконання якого розроблено План заходів з виконання завдань, передбачених у Законі [17]. Пізніше, у 2010 р. приймається нова Концепція розвитку електронного урядування в Україні [18], якою запроваджувалося нове поняття «електронне урядування», що визначалася як особлива форма організації державного управління, складником якої є електронний уряд. Фактично з прийняттям цієї Концепції було суттєво розширено сферу застосування цифрових технологій.

Таким чином, період з 2003 р. по 2011 р. характеризувався поступовим розширенням інформаційної інфраструктури, зокрема, створенням державних реєстрів у деяких публічних сферах, удосконаленням заходів інформаційної безпеки тощо.

Наступний етап розпочався у 2011 р., коли Україна приєдналась до міжнародної Ініціативи «Партнерство «Відкритий Уряд», яка була започаткована 20 вересня 2011 р. у рамках сесії Генеральної Асамблеї ООН 8 країн-засновниць (Бразилія, Сполучені Штати Америки, Індонезія, Мексика, Норвегія, Філіппіни, Південно-Африканська Республіка, Сполучене Королівство) [19], які підписали Декларацію Партнерства [20]. У цій Декларації держави прийняли на себе такі зобов'язання: підвищувати доступність інформації про діяльність державних органів; підтримувати залучення громадянського суспільства до участі в управлінні державними справами; підвищувати рівень доступу до нових технологій задля забезпечення доступності відкритості та підзвітності тощо.

З метою реалізації Ініціативи «Партнерство «Відкритий Уряд» Кабінет Міністрів України Постановою [21] від 13 червня 2012 р. № 671 утворив Координаційну раду з питань реалізації в Україні міжнародної Ініціативи «Партнерство «Відкритий Уряд» та затвердив Положення про неї.

У 2011 р. було прийнято Закон України «Про доступ до публічної інформації» [22], яким запроваджувалась практика систематичного та оперативного оприлюднення інформації про діяльність державних органів, у тому числі на офіційних веб-сайтах в мережі Інтернет, на єдиному державному веб-порталі відкритих даних.

Правові та організаційні засади електронної взаємодії між органами виконавчої влади були визначені Постановою Кабінету Міністрів України від 18 липня 2012 року № 670 «Деякі питання електронної взаємодії органів виконавчої влади» [23]. До складу системи такої взаємодії було включено: програмно-технічні комплекси (основний та резервний) та інші технічні засоби, що забезпечують створення, відправлення, передавання, одержання, оброблення, використання тощо.

Важливим здобутком досліджуваного періоду стала розробка Національної системи індикаторів розвитку інформаційного суспільства [24], яка визначила 31 індикатор, зокрема: кількість Інтернет-користувачів у розрахунку на 100 осіб; кількість Інтернет-користувачів широкосмугового доступу в розрахунку на 100 осіб; частка користувачів мобільного Інтернету, відсотків до загальної кількості Інтернет-користувачів тощо.

У травні 2013 р. схвалено нову Стратегію розвитку інформаційного суспільства в Україні [25], в якій визначалася мета, базові принципи, стратегічні цілі розвитку інформаційного суспільства в Україні, завдання, спрямовані на їх досягнення, а також основні напрями, етапи і механізм реалізації цієї Стратегії з урахуванням сучасних тенденцій та особливостей розвитку України в перспективі до 2020 року.

Цього ж року Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15 травня 2013 р. № 386-р було схвалено Концепцію Державної цільової програми створення та функціонування інформаційної системи надання адміністративних послуг на період до 2017 року [26], в якій визначався порядок запровадження системи надання електронних адміністративних послуг.

На початку 2014 р. у зв'язку з подіями, що відбулися в Криму та на Сході України, перед державою постала необхідність посилити заходи безпеки, в тому числі інформаційної. У зв'язку із цим Указом Президента України від 1 травня 2014 р. № 449/2014 було затверджено Рішення Ради національної безпеки і оборони України від 28 квітня 2014 року «Про заходи щодо вдосконалення формування та реалізації державної політики у сфері інформаційної безпеки України» [27].

Революція Гідності стала подією, яка завершила перехідний період впровадження цифрових технологій у право. Для досліджуваного періоду (з 2011 р. по 2014 р.) було характерно те, що інформатизація публічного управління відбувалася під впливом міжнародних глобальних процесів (приєднання України до міжнародної Ініціативи «Відкритий Уряд»), на основі чого було розроблено національні стратегії розвитку інформаційного суспільства.

Новий період запровадження цифрових технологій у право розпочався у 2014 р. з підписанням Угоди про асоціацію України з ЄС, що стало поштовхом для переходу держави на принципово вищий рівень та прискоренні темпи інформатизації суспільства.

У липні цього ж року Постановою Верховної Ради України 3 липня 2014 р. № 1565-VII було схвалено Рекомендації парламентських слухань на тему «Законодав-

че забезпечення розвитку інформаційного суспільства в Україні» [28], в яких перед Кабінетом Міністрів України поставлено такі завдання: розробити оновлену концепцію державної інформаційної політики України; підготувати та внести на розгляд Верховної Ради України загальнодержавну програму розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2016–2020 роки; визначити пріоритетні напрями діяльності органів виконавчої влади з питань становлення і розвитку інформаційного суспільства в умовах інформаційної глобалізації та євроінтеграції України, а також інформаційної «війни» тощо.

Слід зазначити, що деякі з визначених завдань наразі виконані урядом, наприклад: схвалено Концепцію Державної цільової програми створення та функціонування інформаційної системи надання адміністративних послуг на період до 2017 року [26], а також нову Концепцію розвитку електронного урядування [29] тощо.

Крім того, Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 2 грудня 2015 р. № 1269-р схвалено Концепцію створення Національного контактного центру [30], а Розпорядженням від 2 березня 2016 р. № 182-р затверджено План заходів щодо реалізації Концепції створення Національного контактного центру [31]. Так, створення Національного контактного центру обумовлено метою підвищення рівня організаційних умов для вдосконалення роботи органів державної влади із зверненнями громадян, зокрема телефонними та електронними, для забезпечення їх оперативного розгляду та вирішення порушених.

У лютому 2016 р. відбулася ще одна важлива подія: Україна приєдналася до Декларації відкритого парламенту [32], а Розпорядженням Голови Верховної Ради України було затверджено План дій з реалізації Декларації відкритості парламенту [33]. У цьому Плані передбачається забезпечити зручність в користуванні та пошуку, обробці даних на веб-ресурсах Верховної Ради України, а також створити умови для можливості коментувати законопроекти, які зареєстровані у Верховній Раді України та є предметом громадського обговорення (з використанням, зокрема, WEB-інтерфейсу та новітніх ІТ засобів).

Висновки. Таким чином, історико-правовий процес формування цифрових технологій у право тривав декілька етапів та продовжується сьогодні. Кожний із цих етапів характеризується певними особливостями, зокрема:

1) початковий етап (1998–2003 рр.) – здобутками цього періоду слід вважати: розроблення понятійного апарату; створення організаційно-технічних та деяких інституційних основ для впровадження цифрових технологій у право (створено Національне агентство з питань інформатизації при Президентові України тощо); закріплення основних інформаційних прав фізичних та юридичних осіб та гарантій їх забезпечення; розроблення Національної програми інформатизації; створення деяких електронних інформаційних ресурсів органів влади (Веб-сайт Верховної Ради України тощо);

2) етап інтеграції (2003–2011 рр.) – його початок пов'язаний із прийняттям Постанови Кабінету Міністрів України «Про заходи щодо створення електронної інформаційної системи «Електронний Уряд». У цей період: поступово розширюється інформаційна інфраструктура, створюються державні реєстри в деяких публічних сферах; удосконалюються заходи інформаційної безпеки; визначаються види адміністративних послуг, які можуть надаватися в електронній формі; розробляється перша Концепція розвитку інформаційного суспільства;

3) перехідний етап (2011–2014 рр.) – приєднання України до міжнародної Ініціативи «Партнерство «Відкритий Уряд». Даний період ознаменувався такими досягненнями: утворено Координаційну раду з питань реалізації в Україні

міжнародної Ініціативи «Партнерство «Відкритий Уряд», розроблено декілька планів щодо реалізації цієї Ініціативи; сформовано декілька електронних ресурсів; утворено електронну систему взаємодії між органами виконавчої влади; активізується процес прийняття національних стратегічних актів у сфері розвитку інформаційного суспільства; сформовано Національну систему індикаторів розвитку інформаційного суспільства;

4) сучасний етап (з 2014 р.) – початок, пов'язаний з укладенням Угоди про асоціацію України з ЄС. Здобутками цього періоду стали: утворення Державного агентства з питань електронного урядування; запровадження нових форм надання електронних адміністративних послуг (електронні петиції тощо); формування системи взаємодії електронних інформаційних ресурсів; продовження розбудови інформаційної інфраструктури; посилення заходів інформаційної безпеки; поступове приведення стандартів у сфері технічного захисту інформації та інформаційних ресурсів у відповідність до європейських стандартів; приєднання України до Декларації «Відкритий парламент».

Перспективами подальшого розвитку цифрових технологій у публічному управлінні та інших видах юридичної діяльності мають стати: 1) запровадження електронної системи охорони здоров'я, окремих елементів електронної демократії (електронні вибори, референдуми), електронних юридичних послуг, у тому числі адвокатських, електронної освіти, електронної охорони навколишнього середовища та їх законодавче врегулювання; 2) удосконалення електронних адміністративних послуг шляхом розширення їх видів, оптимізації строків надання та зменшення бюрократичного навантаження на отримувачів таких послуг; 3) інтеграція національних електронних ресурсів в єдину електронну систему, в тому числі у міжнародних масштабах.

Список використаної літератури:

1. Про Національну програму інформатизації: Закон України від 4 лютого 1998 року // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 27-28. – Ст. 181.

2. Про Концепцію Національної програми інформатизації: Закон України від 04.02.1998 № 75/98-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/75/98-%D0%B2%D1%80>.

3. Про заходи щодо впровадження Концепції адміністративної реформи в Україні : Указ Президента України № 810/98 від 22 липня 1998 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/810/98>.

4. Про обов'язковий примірник документів : Закон України від 09.04.1999 № 595-XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/595-14>.

5. Про заходи щодо розвитку національної складової глобальної інформаційної мережі Інтернет та забезпечення широкого доступу до цієї мережі в Україні : Указ Президента України від 31.07.2000 № 928/2000 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/928/2000>.

6. Про затвердження Положення про Веб-сайт Верховної Ради України у глобальній інформаційній мережі Інтернет : Розпорядження Голови Верховної Ради України від 24 травня 2001 р. № 462 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/462/01-%D1%80%D0%B3>.

7. Про веб-ресурси Верховної Ради України : Розпорядження Голови Верховної Ради України від 19.05.2015 № 699 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/699/15-%D1%80%D0%B3>.

8. Про заходи щодо створення електронної інформаційної системи «Електронний Уряд» : Постанова Кабінету Міністрів України від 24 лютого 2003 року № 208 // Офіційний вісник України. – 2003. – № 9. – Ст. 378.

9. Про затвердження Переліку і Порядку надання інформаційних та інших послуг з використанням електронної інформаційної системи «Електронний Уряд» : Наказ Державного комітету зв'язку та інформатизації України від 15.08.2003 № 149 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/rada/show/z1065-03>.

10. Про затвердження Концепції формування системи національних електронних інформаційних ресурсів : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 05.05.2003 № 259-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/259-2003-%D1%80>.

11. Про електронні документи та електронний документообіг : Закон України від 22 травня 2003 року // Відомості Верховної Ради. – 2003. – № 36. – Ст. 275.

12. Про електронний цифровий підпис : Закон України від 22 травня 2003 року // Відомості Верховної Ради. – 2003. – № 36. – Ст. 276.

13. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень : Закон України від 01.07.2004 № 1952-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1952-15>.

14. Про затвердження Порядку ведення Єдиного державного реєстру судових рішень : Постанова Кабінету Міністрів України від 25.05.2006 № 740 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/740-2006-%D0%BF>.

15. Про державний реєстр виборців : Закон України від 22.02.2007 № 698-V [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/698-16>.

16. Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007 – 2015 рр. : Закон України від 09.01.2007 № 537-V [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/537-16>.

17. Про затвердження плану заходів з виконання завдань, передбачених Законом України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки» : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 15.08.2007 № 653-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/653-2007-%D1%80>.

18. Концепція розвитку електронного урядування в Україні: схвалена Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 13 грудня 2010 р. № 2250 // Офіційний вісник України. – 2010. – № 97. – Ст. 3443.

19. Про ініціативу «Партнерство Відкритий уряд»: Партнерство Відкритий уряд [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ogp.gov.ua/content/%D0%BF%D1%80%D0%BE-%D1%96%D0%BD%D1%96%D1%86%D1%96%D0%B0%D1%82%D0%B8%D0%B2%D1%83>.

20. Декларація Відкритого Уряду: Міжнародний документ Генеральної Асамблеї ООН від 20.09.2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://civic.kmu.gov.ua/consult_mvckmu/uploads/attach-970-43074813.pdf.

21. Деякі питання реалізації в Україні Ініціативи «Партнерство «Відкритий Уряд» : Постанова Кабінету Міністрів України від 13.06.2012 № 671 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 56. – Ст. 2250.

22. Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13.01.2011 № 2939-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2939-17>.

23. Деякі питання електронної взаємодії органів виконавчої влади : Постанова Кабінету Міністрів України від 18.07.2012 р. № 670 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/670-2012-%D0%BF>.

24. Про запровадження Національної системи індикаторів розвитку інформаційного суспільства : Постанова Кабінету Міністрів України від 28.11.2012 № 1134 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1134-2012-%D0%BF>.

25. Про схвалення Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 15.05.2013 № 386-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/386-2013-%D1%80>.

26. Про схвалення Концепції Державної цільової програми створення та функціонування інформаційної системи надання адміністративних послуг на період до 2017 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 614-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/614-2013-p>.

27. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 28 квітня 2014 року «Про заходи щодо вдосконалення формування та реалізації державної політики у сфері інформаційної безпеки України» : Указ Президента України від 01.05.2014 р. № 449/2014. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/449/2014>.

28. Про Рекомендації парламентських слухань на тему «Законодавче забезпечення розвитку інформаційного суспільства в Україні» : Постанова Верховної Ради України від 03.07.2014 р. № 1565-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1565-18>.

29. Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 20.09.2017 № 649-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/649-2017-%D1%80>.

30. Про схвалення Концепції створення Національного контактного центру : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 2 грудня 2015 р. № 1269-р [Електронний

ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1269-2015-p>.

31. Про затвердження плану заходів щодо реалізації Концепції створення Національного контактного центру : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 02.03.2016 р. № 182-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/182-2016-p>.

32. Декларація відкритості парламенту: Міжнародний документ від 15.09.2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.oporaua.org/library/3687-deklaracija-vidkrytosti-parlamentu>.

33. Про деякі заходи щодо забезпечення відкритості процесу роботи Верховної Ради України, її органів, народних депутатів України та Апарату Верховної Ради України : Розпорядження Голови Верховної Ради України від 05.02.2016 № 47 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/47/16-%D1%80%D0%B3>.

ДОВІДКА ПРО АВТОРА

Берназюк Олександр Олександрович – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри історії та теорії держави і права Європейського університету;

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

Bernaziuk Oleksandr Oleksandrovych – Candidate of Legal Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of History and Theory of State and Law of European University;

tarast25@gmail.com